

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ОСНОВНИХ ФОНДІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

**ВАСЮРЕНКО А.В., АСПИРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА**

У статті розглянуті структура основних фондів та її забезпеченість в сільськогосподарських підприємствах України та окремо Харківської області.

The article discussed the structure of the fixed assets and its supply in the agricultural enterprises of Ukraine and Kharkiv region separately.

Постановка проблеми. Основний капітал складає основну частину продуктивних сил та відображує рівень розвитку процесу праці в сільському господарстві. Своєчасна оцінка рівня забезпеченості виробництва основними фондами (основним капіталом) та аналіз їх структури дозволяють розробити та обґрунтувати висновки, результати практичної реалізації яких напряму впливають на ступінь механізації та автоматизації виробництва, якість виконання сільськогосподарських робіт, а отже й на кінцеві результати виробничої діяльності підприємств, запобігаючи тим самим фінансовим загрозам та нераціональному збільшенню витрат виробництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізу формування структури та забезпеченості основними фондами сільського господарства приділялась велика увага таким економістами як Г.М.Підлісецький, В.Г.Андрійчук, М.В.Натаров, Т.М.Старицький.

Але пошук раціональної та ефективної структури, з дотриманням науково-обґрунтованого співвідношення всіх її елементів, методів досягнення необхідного рівня забезпеченості елементів, методів досягнення необхідного рівня забезпеченості основним капіталом, залишається актуальною проблемою та задачею на кожному етапі розвитку як економіки суспільства, так і окремого підприємства. Позитивна динаміка кількісних і якісних потенційних можливостей основного капіталу, що веде за собою збільшення випуску валової продукції при зменшенні ресурсних витрат потребує

* Науковий керівник – Литвинов А.І., к.е.н., доцент

подальших досліджень в умовах сьогодення.

Формування цілей статей. Метою даної статті є дослідження особливостей формування структури основного капіталу сільськогосподарських підприємств та їх забезпеченість ним.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах ринкових перетворень успішність підприємств визначають загальні умови господарювання, та вміння керівництва найбільш ефективно використовувати виробничий потенціал в мінливій економічній ситуації.

Відповідно до Карла Маркса: «виробничі сили залежать одночасно від технічного забезпечення і від організації спільного труда» [1,с.496], адаптуючи цю тезу до сучасних умов, одержимо, що успіх та ефективність виробничого процесу залежить від забезпеченості ресурсами підприємства та методів їх використання.

Тобто ефективність сільськогосподарського виробництва в значній мірі визначається структурою основних фондів, елементи якої повинні бути пропорційними та взаємодіючими.

Структура основних фондів підприємства залежить від галузі, місцезнаходження, а також розміру та концентрації виробництва. Для великих підприємств ефективніше мати більш питому вагу машин та обладнання в загальному обсязі, а меншу - будинків та споруд, оскільки концентрація виробництва дозволяє зменшити капітальні вкладення на будівництво виробничих приміщень та передавальних пристроїв.

Також структуризація основних фондів сільського господарства залежить від технічного рівня організації виробництва. Вищий рівень механізації виробничих процесів вимагає вищої питомої ваги машин та обладнання, більш раціональна організація внутрішньогосподарських підрозділів має наслідком нижчу питому вагу транспортних засобів.

Отже структуру основних фондів треба розглядати в динаміці, зважаючи на тенденції науково-технічного прогресу, його мінливості.

За розрахунками економістів Кушніра В.М., Ільїна С.С.[2,с.121], оптимальна структура основних фондів сільськогосподарських підприємств це:

- Будинки, споруди, передавальні пристрої -33-35%;
- Машини, обладнання, транспорт -42-49%;
- Робоча та продуктивна худоба – 12-15%;
- Багаторічні насадження -14-1%.

Але це дуже узагальнені дані, які можуть змінюватися залежно

від виробничого напрямку господарювання.

Оцінюючи структуру основних фондів треба звертати увагу, що структурні елементи різною мірою впливають на процес виробництва, а отже на результати господарювання. Але з однакових умов ліпші результати мають підприємства з найбільшою питомаю вагою в структурі основних фондів так званих активних основних виробничих фондів: силовими і робочими машинами, транспортом, продуктивною худобою[3,с.246].

Аналіз складу та структури основних засобів сільськогосподарських підприємств свідчить про їх позитивну динаміку з 2008 «року фінансової кризи» по 2010 рік в цілому по Україні (таблиця 1)[4,с.200].

Усього наявність основних засобів по Україні в сільськогосподарських підприємствах за аналізований період зросла на 31,1 відсоток, що показує стійку тенденцію збільшення загальної вартості основних фондів.

Елемент структури, будинки, споруди, передавальні пристрої має незмінне оптимальне значення, близько 42 відсотків у всіх роках періоду, але в той же час вартість цього виду основних фондів зросла на 26,6 відсотка, що свідчить про наявність будівництва та введення в дію нових об'єктів сільськогосподарського призначення підприємствами за розглянутий період.

Таблиця 1

Структура і динаміка основних засобів сільськогосподарських підприємств України

Показник	2008рік				2010рік				2010р в % до 2008р	
	Україна	Питома вага, %	Харківська область	Питома вага, %	Україна	Питома вага, %	Харківська область	Питома вага, %	Україна	Харківська область
Усього основних засобів, млн. грн. на кінець року	56127	100	3406	100	73583	100	4046	100	131,1	118,8
З них										
будинки, споруди і передавальні пристрої	24129	43,0	1406	41,3	30542	41,5	1562	38,6	126,6	111,1
машини та	20258	36,1	1419	41,7	28091	38,2	1773	43,8	138,7	124,9

обладнання										
транспортні засоби	4847	8,6	266,5	7,8	6336	8,6	250,9	6,2	130,7	94,1

Питома вага машин, обладнання та транспорту також залишається на незмінному рівні в загальній структурі, що характеризує пропорційність та збалансованість методів господарювання сільськогосподарських підприємств.

В той же час вартість цих елементів стабільно зростає, тобто засоби механізації та автоматизації виробництва в певній мірі оновлюються та модернізуються.

В наявності основних засобів сільськогосподарських підприємств Харківської області простежуються позитивні динамічні тенденції зростання.

Загальна структура має оптимальні значення питомої ваги окремих елементів і тримається стабільною в аналізованому періоді. Зростання вартості будинків, споруд та передавальних пристроїв на 11,1 відсоток свідчить про введення в дію окремих потужностей сільськогосподарського призначення, а це тваринницькі приміщення, сховища для рослинницьких галузей.

Істотно збільшилась на 7,7 відсотків питома вага від загальної структури, а також на 24,9 відсотків - вартість машин та обладнання, що створює позитивну тенденцію збільшення активної частини основних фондів і знаходиться в прямій залежності з обсягом випуску сільськогосподарської продукції.

Але транспортні засоби зменшили питому вагу в структурі на 2,4 відсотка, а вартість на 5,9 відсотків, що свідчить про недостатність коштів у підприємств на оновлення та відтворення власного транспортного парку, внаслідок чого вигідніше орендувати транспортні засоби, чим купувати за свій рахунок нові.

Сучасні технології процесу виробництва сільськогосподарської продукції передбачають необхідність використовувати модернізовану техніку, спеціальні машини, корми, добрива, тому якісний та кількісний склад матеріально-технічного забезпечення виробництва напряму впливає та визначає рівень продуктивності господарювання.

Висновки. Проведений аналіз свідчить, що темпи та рівень економічної ефективності виробництва в сільському господарстві залежать від забезпеченості та раціональної структури основних фондів підприємств. Формування цієї структури повинно мати

обґрунтування залежності від напряму діяльності підприємства, галузі, обсягу продукції, рівня механізації виробництва, рівня спеціалізації та кооперування, кліматичних та географічних умов розташування.

Вплив цих факторів позначається на вартості основних засобів, та відповідно формує і визначає вартість основного капіталу сільськогосподарських підприємств.

Поетапне технологічне і технічне переоснащення, розбудова та реформування того, що діє неефективно повинно привести аграрну діяльність підприємств до беззбиткової діяльності та у наступному, економічного зростання.

Література.

1. Карл Маркс Капітал. Критика политической экономики.-Том1.- Книга1: Процессы производства капитала. – Собрание сочинений.- т 23.-825с.
2. В.М. Кушнір Аналіз основних засобів колхозів. – М: Статистика, 1979. – 143 с.
3. В.М. Андрійчук Економіка аграрних підприємств. - К:КНЕУ, 2002. – 624 с.
4. Статистичний збірник-Сільське господарство України 2011 року. – Київ-2012.-386с.
5. Концепція державної програми реформ та розвитку сільського господарства України. – проєкт. – 2010 р.